

ХҒТАР 10.35.01/10.41.01

А.А. Амангелді

Д.А. Қонаев атындағы Еуразия заң академиясы,
ҚР ИМ Академиясы ғылыми-зерттеу орталығы, Алматы, Қазақстан
(E-mail: aizhan_amangeldy@mail.ru)

Қазақстан Республикасының зияткерлік меншік саласындағы заңнамасындағы өзекті өзгерістер және оны қолдану практикасы

Аңдатпа. Қазақстанда зияткерлік меншік құқығы дамуда, бұған 2022 жылы Қазақстан Республикасының (бұдан әрі - ҚР) 2022 жылғы 20 маусымдағы № 128-VII «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне зияткерлік меншік саласындағы заңнаманы жетілдіру және мемлекет кепілдік берген заң көмегін көрсету мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» өзгерістер мен толықтырулар Заңы дәлел бола алады. Аталған нормативтік құқықтық акт зияткерлік меншік саласын реттейтін негізгі заңнамалық актілерге жаңа ережелер енгізді: ҚР Азаматтық кодексі, ҚР 1996 жылғы 10 маусымдағы «Авторлық құқық және сабақтас құқықтар туралы» заңы, ҚР 1999 жылғы 13 шілдедегі «Селекциялық жетістіктерді қорғау туралы» заңы, 1999 жылғы 16 шілдедегі Қазақстан Республикасының «Патент заңы», ҚР 1999 жылғы 26 шілдедегі «Тауар таңбалары, қызмет көрсету таңбалары және тауар шығарылған жерлердің атаулары туралы» заңы, ҚР 2001 жылғы 29 маусымдағы «Интегралдық микросхемалар топологияларын құқықтық қорғау туралы» заңы.

ҚР Азаматтық кодексінің 56-тарауының (1034-1037-бабы) 3-параграфының нормалары географиялық нұсқау сияқты даралау құралымен толықтырылды.

ҚР АҚ 999-бабы 1-тармағының 3-тармақшаларында, ҚР Патент заңының 5-бабы 3-тармағында өнеркәсіптік үлгіге патенттің қолданылу мерзімі 15 жылдан 10 жылға дейін қысқартылды, бірақ бұл ретте өнеркәсіптік үлгіге патенттің жалпы қолданылу мерзімі 20 жылдан 25 жылға дейін ұлғайтылды.

Алғаш рет ҚР Патент заңында тұжырымдама регламенттеліп, тіркелмеген өнеркәсіптік үлгіге құқықтық қорғау берілді.

Патенттік сенім білдірілген өкілдерге сапалық жағынан өзгеше тәсіл қолданылды. «Селекциялық жетістіктер туралы» ҚРЗ 3-1-бабында, ҚР Патент заңының 4-бабында, «Тауар белгілері туралы» 3-бабында, «Интегралдық микросхемалар топологияларын құқықтық қорғау туралы» ҚРЗ 4-бабында патенттік сенім білдірілген өкілдерге қатысты уәкілетті органның функциясы толықтырылды, атап айтқанда: патенттік сенім білдірілген өкілдер тізілімінен шығару, патенттік сенім білдірілген өкіл куәлігін жарамсыз деп тану және патенттік сенім білдірілген өкілдер тізіліміндегі мәліметтерді жою.

Түйін сөздер: зияткерлік меншік, географиялық нұсқаулық, патент, өнеркәсіптік үлгі, тауар белгісі, авторлық құқық, селекциялық жетістік, мүліктік құқықтарды ұжымдық басқару

DOI: <https://doi.org/10.32523/2616-6844-2022-141-4-70-88>

Кіріспе

Зияткерлік меншік өзінің идеалды табиғатының арқасында үнемі үдемелі дамуда, осыған байланысты бұл Қазақстан заңнамасында көрініс табады. 2022 жылы қабылданған өзгерістер мен толықтырулар зияткерлік меншік құқығындағы дамудың жаңа кезеңін белгіледі.

2022 жылғы 20 маусымда «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне зияткерлік меншік саласындағы заңнаманы жетілдіру және мемлекет кепілдік берген заң көмегін көрсету мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» № 128-VII ҚРЗ (бұдан әрі – 2022 жылғы 20 маусымдағы ҚРЗ) Қазақстан Республикасының Заңы қабылданды. Бұл заң зияткерлік меншік саласын реттейтін Негізгі заңнамалық актілерге, атап айтқанда: ҚР Азаматтық кодексіне (бұдан әрі – ҚР Азаматтық кодексі), «Авторлық құқық және сабақтас құқықтар туралы» 1996 жылғы 10 маусымдағы ҚР Заңына (бұдан әрі – АҚТЗ), «Селекциялық жетістіктерді қорғау туралы» 1999 жылғы 13 шілдедегі ҚР Заңына өзгерістер енгізді (бұдан әрі – «Селекциялық жетістіктер туралы» ҚРЗ), «Қазақстан Республикасының Патент заңы» 1999 жылғы 16 шілдедегі ҚР заңы (бұдан әрі – ҚР Патент заңы), «Тауар белгілері, қызмет көрсету белгілері және тауарлар шығарылған жерлердің атаулары туралы» 1999 жылғы 26 шілдедегі ҚР заңы, «Интегралдық микросхемалар топологияларын құқықтық қорғау туралы» 2001 жылғы 29 маусымдағы ҚР заңы (бұдан әрі – «ИМТҚҚ туралы» ҚРЗ).

Материалдар мен әдістер

Осы бапты дайындау үшін негізгі материалдар «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне зияткерлік меншік саласындағы заңнаманы жетілдіру және мемлекет кепілдік берген заң көмегін көрсету мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Қазақстан Республикасының 2022 жылғы 20 маусымдағы № 128-VII Заңы, сондай-ақ зияткерлік меншік саласындағы

даулар бойынша қазақстандық сот құқық қолдану практикасы болды. Осы мақалада автормен жұмыс барысында ғылыми танымның жалпы философиялық және жеке әдістері қолданылды: диалектикалық, талдау және синтез, құрылымдық-функционалды, формальды-құқықтық, салыстырмалы-құқықтық және басқалар.

Нәтижелер және талқылау

ҚР АҚТЗ-нің өзгерістер мен толықтыруларды қарастырайық.

ҚР АҚТЗ-ның 19 бабына енгізілген толықтыруға сәйкес туындыларды автордың немесе өзге де құқық иеленушінің келісімінсіз және авторлық сыйақы төлемей пайдаланудың тағы бір мүмкіндігі пайда болды, атап айтқанда 8) білім беру ұйымдарының меншік нысандарына қарамастан, жинақтарда, газеттерде және басқа да мерзімді баспасөзде заңды түрде жарияланған жекелеген мақалалар мен көлемді емес туындыларды табыс алмай қайта шығару басылымдарда, өзге де заңды түрде жарияланған жазбаша шығармалардан (иллюстрациялармен немесе иллюстрацияларсыз) қысқа үзінділер және олардың көшірмелерін білім алушылар мен педагогтарға емтихандар, аудиториялық сабақтар өткізу және осы үшін қажетті мөлшерде өз бетінше даярлау үшін беру» [1].

Біздің пікірімізше, бұл өзгерістерді қосу әділетті, өйткені шығармаларды пайдаланудың бұл түрінде коммерцияландыру жоқ және мұндай даулар бойынша қажетсіз сот шайқастарын болдырмайды.

ҚР АҚТЗ-ның мүліктік құқықтарды ұжымдық басқаруға қатысты ережелері аса маңызды өзгерістерге ұшырады.

«Мүліктік құқықтарды ұжымдық басқарудың мақсаттары мен салалары» деген 43-баптың 4-тармағы мынадай нормамен толықтырылды: «мүліктік құқықтарды ұжымдық басқаруға өкілеттіктер ұжымдық негізде мүліктік құқықтарды басқаратын бірнеше ұйымдарға берілген жағдайда берілген өкілеттіктер көлемі және (немесе) аумағы және (немесе) басқару салалары бойынша өзгеше болуға тиіс» [1].

Біздің ойымызша, 2022 жылғы 20 маусымдағы ҚР Заңымен енгізілген ҚР АҚтз-нің 43-бабының 4-тармағындағы толықтырулар құқық иеленушілер мен ұжымдық басқаруға мүліктік құқық алған ұйымдар арасындағы мүдделер қақтығысын болдырмау, сондай-ақ құқық иеленушілердің мүдделерін білдіру және қорғау бойынша аталған ұйымдардың функцияларын қайталап қайталау мақсатында жасалды.

ҚР АҚтз-нің 44-бабының 2-1-тармағында және ҚР АҚтз-нің 45-бабы 1-тармағында мүліктік құқықтарды ұжымдық басқаруды жүзеге асыратын ұйымдардың жазбаша түрде немесе электрондық құжат нысанында лицензиялық шарттар жасасу жөніндегі қызметі нақтыланды. Бұл өзгерістер электрондық құжаттардың дамуы мен кеңінен қолданылуының нәтижесі болғаны анық [1].

ҚР АҚтз-нің 46-бабы өзінің делдалдық (өкілдік) функцияларын теріс пайдалану жағдайларын болдырмау және азайту мақсатында ұжымдық басқаруға мүліктік құқықтар алған ұйымдардың міндеттерін нақтылайтын нормалармен толықтырылды, атап айтқанда:

- «Сыйақыны бөлу және төлеу азаматтығы, тұратын елі, құқық иеленуші санаты және өзге де негіздер бойынша кемсітусіз әділ жүзеге асырылуға тиіс;

- мүліктік құқықтарды ұжымдық негізде басқаратын ұйымның қызметі туралы хабардар ету мақсатында интернет-ресурс құру, интернет-ресурстың тәулік бойы қолжетімділігін, онда орналастырылатын ақпараттың ашықтығын қамтамасыз ету, сондай-ақ мұндай ақпаратты өтеусіз негізде беру;

- интернет - ресурста авторлық немесе сабақтас құқықтар объектісінің атауын, автордың немесе өзге де құқық иеленушінің атын қоса алғанда, оған басқармаға берілген құқықтар туралы ақпаратты, ал мүліктік құқықтарды ұжымдық негізде басқаратын ұйыммен өзара мүдделерді білдіру туралы шарттар бойынша құқықтар берілген жағдайда-осындай ұйымның атауын, сыйақы мөлшерлемелерін орналастыруға;

- пайдаланушының атауын және оның орналасқан жерін, сондай-ақ осындай шарттың жасалған күнін қоса алғанда, пайда-

ланушылармен жасалған шарттар туралы ақпаратты өзінің интернет-ресурсында орналастыруға»;

- Қазақстан Республикасының аумағында ұжымдық негізде мүліктік құқықтарды басқаратын ұйымдармен мүдделердің өзара өкілдігі туралы шарттар жасасуға;

- уәкілетті органды жазбаша түрде немесе электрондық құжат нысанында жалпы жиналыстың өткізілетін уақыты мен орны туралы жалпы жиналыс өткізілетін күнге дейін он жұмыс күнінен кешіктірмей хабардар етуге, сондай-ақ оған қол жеткізуді қамтамасыз етуге міндетті» [1].

Мүліктік құқықтарды ұжымдық басқаруды жүзеге асыратын ұйымдар қызметінің ашықтығы мен заңдылығын қамтамасыз ету мақсатында ҚР АҚтз-нің 46-бабы мынадай мазмұндағы 1-1-тармақпен толықтырылды: «1-1. Мүліктік құқықтарды ұжымдық негізде басқаратын ұйым екі жылда бір реттен сиретпей өзінің бухгалтерлік (қаржылық) есептілігіне аудит жүргізу, сондай-ақ сыйақыны жинауды, бөлуді және төлеуді, жиналған сыйақыны бөлудің осындай ұйым бекіткен талаптарға сәйкестігін жүзеге асыру кезінде ақшамен операциялардың жүргізілуін және құжаттамалық ресімделуін тексеру үшін тәуелсіз аудиторлық ұйымды тартуға міндетті арнайы қорлардан жүзеге асырылған нысана-лы түсімдер мен төлемдерді есепке алу, өзге де талаптарды сақтау әдістемесімен, осындай ұйымның қызметіне ұсынылатын және осы бапта белгіленген. Мүліктік құқықтарды ұжымдық негізде басқаратын ұйым өзінің интернет-ресурсында аудиторлық қорытындыны және тексеру нәтижелерін тиісті бухгалтерлік (қаржылық) есептілікпен бірге бекіткен (қол қойған) күннен бастап бір ай мерзімде жариялауға міндетті, олар құқық иелері үшін бес жыл бойы ашық қолжетімділікте болуға тиіс. Аудитке және тексеруге жататын бухгалтерлік (қаржылық) есептілік және осы тармақтың бірінші бөлігінде көзделген өзге де ақпарат құпия сипаттағы мәліметтерді қамтитын ақпаратқа, коммерциялық немесе заңмен қорғалатын өзге де құпияға жатқызыла алмайды. Аудит және тексеру жүргізуге арналған шығыстар мүліктік құқықтар-

ды ұжымдық негізде басқаратын ұйымның шығыстарының құрамына енгізіледі» [1].

Бұл ережелер авторлар мен құқық иеленушілердің құқықтары мен заңды мүдделерін қорғау үшін мүліктік құқықтарды ұжымдық басқару жүйесінің ашықтығы мен ашықтығын қамтамасыз ету үшін қажет деп санаймыз, бұл, әрине, Қазақстанда осы индустрияның құқықтық өрісте дамуына ықпал ететін болады.

Жауапкершілік дәрежесін арттыруға осындай ұйымдарды аккредиттеуге қойылатын талаптар да ықпал ететін болады.

ҚР ҚР АҚтз-нің 46-2-бабының 7-тармағы уәкілетті орган тарапынан екі жыл ішінде қызметті жүзеге асыруға аккредиттеуден бас тарту түрінде мүліктік құқықтарды ұжымдық негізде басқаратын ұйымның міндеттерді орындамауының немесе тиісінше орындамауының салдарына қатысты нормамен толықтырылды. ҚР АҚтз 47-1-бабы сондай-ақ уәкілетті органның мүліктік құқықтарды ұжымдық негізде басқаратын ұйымдарды аккредиттеу туралы куәлікті қайтарып алу үшін тағы бір негізге қатысты нормамен толықтырылды, атап айтқанда: авторларға, орындаушыларға және фонограмма жасаушыларға сыйақы мөлшерлемелері Қазақстан Республикасының Үкіметі белгілеген ең төменгі сыйақы мөлшерлемелерінен төмен қолданылған жағдайда [1].

Ұжымдық негізде мүліктік құқықтарды басқаратын ұйымдардың авторлық құқықты қорғау бойынша сот практикасынан мысал қарастырайық.

2017 жылғы желтоқсанда А қ. мамандандырылған ауданаралық экономикалық сотқа (бұдан әрі - МАЭС) «Авторлық қоғам» РҚБ «RI» ЖШС-не 2015 жылғы 01 наурыздан 2017 жылғы 01 қыркүйекке дейінгі кезең үшін 1 898 550 теңге мөлшерінде авторлық сыйақы төлеу бойынша берешекті, 2015 жылғы 01 наурыздан бастап 01 наурызға дейінгі кезең үшін Шарттың 2.2-тармағын бұзғаны үшін өсімпұлды (авторлық сыйақыны уақтылы төлемегені) өндіріп алу туралы талап арызбен жүгінді 2017 жылғы қыркүйекте шарттың 2.3-тармағын бұзғаны үшін 2015 жылғы 01 наурыздан бастап 2017 жылғы 01 қыркүйекке дейінгі кезеңде 907 022 теңге мөлшерінде 907 022 теңге мөлшерін-

де өсімпұл (пайдаланылған туындылар туралы есептерді уақтылы ұсынбау) , сондай-ақ «RI» ЖШС-на «Авторлық қоғам» РҚБ-не 2015 жылғы 01 наурыздан бастап 2017 жылғы 01 қыркүйекке дейінгі кезеңде пайдаланылған туындылар туралы құжаттама беру міндетін жүктеу, мәлімделген талаптарды «RI» ЖШС жария орындау арқылы жарияланған туындыларды пайдалануға айрықша емес құқықты беру туралы лицензиялық шарт бойынша қабылданған № 2015 жылғы 01 қаңтардағы 19-12/Қр ай сайынғы сыйақыны уақтылы және толық төлеу бойынша міндеттемелер, осыған байланысты көрсетілген мөлшерде берешек пайда болды.

Жауапкердің өкілі сот отырысында «Авторлық қоғам» РҚБ талаптарын мойындамады және оларды толық қанағаттандырудан бас тартуды сұрады.

Сот талқылау барысында тараптар арасында 2015 жылғы 01 қаңтардағы № 19/12/Қр жария орындау арқылы жарияланған туындыларды пайдалануға айрықша емес құқықты беру туралы жасалған лицензиялық шарттың талаптары бойынша «Авторлық қоғам» РҚБ қоғамы осы шартта айқындалған талаптарда «RI» ЖШС пайдаланушысына жария етілген туындыларды пайдалануға айрықша емес құқық беретінін анықтады алаң аумағында көпшілік алдында орындау арқылы.

Шарттың 2.1-тармағына сәйкес осы шарттың негізінде жария орындау арқылы жарияланған туындыларды пайдаланғаны үшін пайдаланушы қоғамға ай сайын қолданыстағы заңнамада белгіленген төлем күніне 30 АЕК (айлық есептік көрсеткіш) мөлшерінде авторлық сыйақы төлейді (туындыларды дыбыс жазбасында жаңғырту кезінде де, орындаушы әртістердің туындыларды көпшілік алдында орындауы кезінде де).

Егер есепті ай ішінде пайдаланушы алаңында кіру билеттері сатылатын концерттер мен өзге де іс-шаралар өткізілетін болса, онда пайдаланушы осындай іс-шараларға билеттерді сатудан түсетін кассалық алымның 4 пайызы мөлшерінде қосымша авторлық сыйақы төлейді.

Шарттың 2.2-тармағында осы шарттың 2.1-тармағында көзделген авторлық сыйақы-

ны пайдаланушы қоғамның есеп шотына аударатыны немесе әр ай аяқталғаннан кейін 10 күннен кешіктірмей қоғамның кассасына қолма-қол ақша төлейтіні айқындалған.

Шарттың 2.3-тармағына сәйкес пайдаланушы әрбір есепті кезең аяқталғаннан кейін 10 күннен кешіктірмей есеп айырысу парағына қол қояды және қоғамның уәкілетті өкіліне концерттер мен өзге де шоу-іс-шараларға билеттерді сатудан алынған кірістер туралы құжаттаманы және өткен есепті ай ішінде пайдаланылған туындылар туралы толық есепті ұсынады. Пайдаланушы ұсынылған құжаттаманың дұрыстығына жауап береді.

Алайда, «RI» ЖШС пайдаланушысы тарапынан ай сайынғы авторлық сыйақыны уақтылы және толық төлеу жөніндегі міндеттемелер тиісінше орындалмады, нәтижесінде 2015 жылғы 01 наурыздан 2017 жылғы 01 қыркүйекке дейінгі кезеңде 1 898 550 теңге мөлшерінде берешек пайда болды, оның болуы іс материалдарымен, атап айтқанда, шартпен, шағыммен және талаппен объективті расталады. 2015 жылғы 01 наурыздан бастап 2017 жылғы 01 қыркүйекке дейінгі кезеңде концерттерге және өзге де шоу-іс-шараларға билеттерді сатудан алынған кірістер туралы құжаттаманы ұсыну бойынша міндеттемелер орындалмағандықтан талапкердің есебімен, және өткен есепті ай ішінде пайдаланылған туындылар туралы толық есеп.

Бұдан басқа, шарттың 2.4-тармағында авторлық сыйақы сомаларын аударудың 2.2-тармағында белгіленген мерзімдерін бұзғаны үшін пайдаланушы қоғамға тиісті есепті ай үшін төлеуге жататын сомадан мерзімі өткен әрбір күн үшін 0,1 пайыз мөлшерінде өсімпұл төлейтіні айқындалған, бұл пайдаланушыны осы Шарт бойынша өзге міндеттемелерді орындаудан босатпайды.

Сонымен қатар, шарттың 2.5-тармағында құжаттаманы ұсынудың 2.3-тармағында белгіленген мерзімдері бұзылған жағдайда пайдаланушы қоғамға тиісті есепті ай үшін төлеуге жататын сомадан мерзімі өткен әрбір күн үшін 0,1 пайыз мөлшерінде өсімпұл төлейтіні анықталды, бұл пайдаланушыны осы шарт бойынша өзге міндеттемелерді орындаудан босатпайды.

Шарттық міндеттемелерді бұзғаны үшін өсімпұлды өндіріп алу туралы шарттың талаптары міндеттемелерді қамтамасыз ету тәсілдері бөлігінде Азаматтық кодекстің ережелеріне қайшы келмейді, бұл тараптардың ерікті түрде білдіруі болып табылады.

«Авторлық қоғам» РҚБ есебіне сәйкес «RI» ЖШС-нен 2015 жылғы 01 наурыздан 2017 жылғы 01 қыркүйекке дейінгі кезең үшін авторлық сыйақыны уақтылы төлемегені үшін 907 022 теңге мөлшерінде өсімпұл және 2015 жылғы 01 наурыздан бастап 01 наурызға дейінгі кезең үшін пайдаланылған туындылар туралы есептерді уақтылы ұсынбағаны үшін 907 022 теңге мөлшерінде өсімпұл өндірілуге жатады 2017 жылғы қыркүйек. Сот өндіріп алуға жататын өсімпұлды есептеуді негізді деп таниды.

Сонымен қатар, сот АҚ-нің 364-бабының 1-тармағын қолданды және авторлық сыйақыны төлеуді кешіктіру және 2015 жылғы 01 наурыздан 2017 жылғы 01 қыркүйекке дейін пайдаланылған туындылар туралы есептерді ұсыну кезеңінде өндіріп алуға жататын көрсетілген өсімпұлдардың мөлшерін 189 855 теңгеге дейін, яғни өндіріп алынуға жататын берешек сомасының 10% - на дейін төмендету мүмкін деп есептеді. «Авторлық қоғам» РҚБ өзінің әрекетсіздігімен (бұзылған құқықты сот арқылы қорғауға жүгінбеуімен) ұзақ уақыт бойы аталған өсімпұлдар мөлшерінің ұлғаюына ықпал еткендіктен.

Осылайша, сот «Авторлық қоғам» РҚБ-нің «RI» ЖШС-не соманы өндіріп алу және пайдаланылған туындылар туралы құжаттама беру міндетін жүктеу туралы талап-арыздарын ішінара қанағаттандыруға жатады деп санайды.

Жауапкердің 2015 жылғы 01 қаңтардағы № 19/12/Кр көпшілік алдында орындау арқылы жарияланған туындыларды пайдалануға айрықша емес құқықты беру туралы лицензиялық шартты талапкердің тіркеуі туралы мәліметтердің жоқтығы туралы дәлелдері талап қою талаптарын қанағаттандырудан бас тарту үшін негіз болып табылмайды, өйткені авторлық құқық және сабақтас құқықтар туралы заңнама тараптардың шарт жасасу сәтіндегідей әрекет етеді (01 2015 жылғы

қаңтар), сондай-ақ 2017 жылғы 11 қыркүйектегі жағдай бойынша (талапкер жауапкердің шартты бұзу туралы хабарламасын алған күні), авторлардың құқықтарын ұжымдық негізде басқаратын ұйымдар мен пайдаланушылар жасасатын лицензиялық шарттарды тіркеу міндеттілігі көзделмеген.

Бұл ретте жауапкердің АК-нің 1031-баптарына сілтемесі қате деп танылды, өйткені бұл бап тауар белгісіне құқықты беру туралы шарттардың және лицензиялық шарттардың нысаны мен тіркелуін регламенттейді, ал талапкер мен жауапкер арасында жария орындау арқылы жарияланған туындыларды пайдалануға айрықша емес құқықты беру туралы лицензиялық шарт жасалған.

Бұдан басқа, шарттың 6.2-тармағына сәйкес пайдаланушы осы шартта көзделген міндеттемелер осы шартқа қол қойылған сәттен бастап олардың орындауы үшін міндетті болып табылатынын мойындайды және оның осы шартты тіркеу жөніндегі міндетін орындамауы оны осы шарт бойынша міндеттемелерді орындау міндетінен босатпайтынымен келіседі.

Талапкердің жауапкерге қызмет көрсетуді құжаттамалық растауының жоқтығы туралы жауапкердің дәлелдері (шот-фактуралар, орындалған жұмыстар актілері және өзара есеп айырысуларды салыстыру актілері) дәрменсіз, өйткені талапкер мен жауапкер арасында жасалған 2015 жылғы 01 қаңтардағы № 19/12/Қр жария орындау арқылы жарияланған туындыларды пайдалануға айрықша емес құқықты беру туралы лицензиялық шартта талапкердің міндеттемелері көзделмеген жауапкерге орындалған жұмыстардың шот-фактуралары мен актілерін ұсыну бойынша.

Жауапкер сондай-ақ 2015 жылғы 01 қаңтардағы № 19/12/Қр жария орындау арқылы жарияланған туындыларды пайдалануға айрықша емес құқықты беру туралы лицензиялық шартта зияткерлік қызметтің пайдалануға берілетін нәтижелері туралы мәліметтердің болмауы туралы АК-нің 966-бабына, тиісті зияткерлік меншік объектілеріне патенттің немесе куәліктің нөмірлері мен берілген күнін, сондай-ақ зияткерлік меншіктің тиісті объек-

тілеріне патент немесе куәлік берілген күнді көрсете отырып, 32 және 40-1-баптарға, 2015 жылғы 01 қаңтардағы № 19/12/Қр көпшілік алдында орындау арқылы жарияланған туындыларды пайдалануға айрықша емес құқықты беру туралы лицензиялық шартта лицензиат зияткерлік меншік объектілерін пайдалануды жүзеге асыруға құқылы аумаққа нұсқаулар қамтылмағаны, тиісінше шартта оның мәні туралы елеулі талаптар жоқ, бұл осы туындының жасалмауына әкеп соғады лицензиялық шарттың күші жоқ, өйткені АК-нің 393-бабының 1-тармағына сәйкес Тараптар арасында шарт жасалған деп есептеледі, тиісті жағдайларда талап етілетін нысанда оның барлық маңызды шарттары бойынша келісімге қол жеткізілді. АК 966 - бабының 1-тармағына сәйкес лицензиялық шарт бойынша зияткерлік шығармашылық қызмет нәтижесіне немесе дараландыру құралына (лицензиарға) айрықша құқығы бар Тарап екінші Тарапқа (лицензиатқа) зияткерлік меншіктің тиісті объектісін белгілі бір тәсілмен уақытша пайдалану құқығын береді.

АК-нің 966-бабында көрсетілген Елеулі шарттарды талапкер мен жауапкер 2015 жылғы 01 қаңтардағы № 19/12/Қр жария орындау арқылы жарияланған туындыларды пайдалануға айрықша емес құқықты беру туралы лицензиялық шартта атап айтқанда, «Авторлық қоғам» РҚБ қоғамы осы шартта айқындалған талаптармен «RI» ЖШС пайдаланушысына айрықша емес құқық береді. алаң аумағында көпшілік алдында орындау арқылы жарияланған туындыларды пайдалану.

2015 жылғы 01 қаңтардағы № 19/12/Қр көпшілік алдында орындау арқылы жарияланған туындыларды пайдалануға айрықша құқықты беру туралы лицензиялық шартта құқық берілетін аумақты көрсетпеу шартты ҚР қолданыстағы заңнамасымен регламенттелген лицензиялық шарттың нысаны мен мазмұнына сәйкес келмеуіне байланысты заң күші жоқ деп санауға негіз болып табылмайды, өйткені 2-бөлікке байланысты АПК нің 225 бабы сот істі талапкер мәлімдеген талаптар шегінде шешеді, бұл ретте 2015 жылғы 01 қаңтардағы № 19/12/Қр жария орындау

арқылы жарияланған туындыларды пайдалануға айрықша емес құқықты беру туралы талапкер мен жауапкер арасында жасалған лицензиялық шарт дауланбаған және көрсетілген негіздер бойынша жарамсыз деп танылмаған.

Бұл ретте сот 2015 жылғы 01 қаңтардағы № 19/12/Қр жария орындау арқылы жарияланған туындыларды пайдалануға айрықша емес құқықты беру туралы лицензиялық шарт бойынша қабылданған міндеттемелерді орындау бойынша жауапкердің іс-әрекеттерін назарға алды, демек, жауапкердің шартты жасалған және заңды күші бар деп тануы, қандай да бір түрде жауапкердің 2015 жылғы мамырда және ақпанда төлемді жүзеге асыруы Сондай-ақ жауапкердің талапкермен жасалған лицензиялық шартты бұзу туралы хабарлама жіберуі.

Осылайша, бұл істегі талап ішінара қанағаттандырылды. Айта кету керек, соттың азаматтық істер жөніндегі апелляциялық сот алқасы А. қ. осы іс бойынша 2017 жылғы 12 желтоқсандағы А. қ. МАЭС г. шешімін өзгеріссіз қалдырды [2].

Өзгерістер Патенттік құқық объектілеріне де әсер етті. ҚР АҚ 999-бабы 1-тармағының 3-тармағында, ҚР Патент заңының 5-бабы 3-тармағында өнеркәсіптік үлгіге патенттің бастапқы қолданылу мерзімі 15 жылдан 10 жылға дейін қысқартылды, бірақ бұл ретте өнеркәсіптік үлгіге патенттің жалпы қолданылу мерзімі 20 жылдан 25 жылға дейін ұлғайтылды.

ҚР Патент заңының 1-бабында Еуразиялық өтінім берілгені немесе Еуразиялық патент 1994 жылғы 9 қыркүйектегі Еуразиялық патенттік Конвенцияға сәйкес ғана емес, сонымен қатар 1994 жылғы 9 қыркүйектегі Еуразиялық патенттік конвенцияға өнеркәсіптік үлгілерді қорғау туралы хаттамаға сәйкес қолданылатыны толықтырылды. Осылайша, Еуразиялық өтінімді беруге болады және сәйкесінше Еуразиялық патент өнертабысқа ғана емес, сонымен қатар өнеркәсіптік үлгіге де қатысты қолданылады.

ҚР Патент заңының 6-бабы өнертабысқа немесе пайдалы модельге патент беруге тыйым салуды көздейтін 3-1-тармақ нормасымен

толықтырылды (бұл туралы ҚР Патент заңының 7-бабының 3-тармағында да айтылған) мынадай объектілерге немесе белгілі бір мақсаттарда пайдалануға:

«3-1. Патенттер берілмейді:

1) адамды және оның клонын клондау тәсілдері;

2) адамның ұрық сызығы жасушаларының генетикалық тұтастығын өзгерту жолдары;

3) адам эмбриондарын коммерциялық, әскери және өнеркәсіптік мақсаттарда пайдалану» [1].

Біздің ойымызша, ҚР Патент заңының 6-бабының 3-1-тармағында көрсетілгендер сәйкес қоғамдық тәртіпке, адамгершілік пен мораль қағидаттарына қайшы келетін ұсыныстарға жатқызылуы мүмкін. ҚР Патент заңының 6-бабы 3-тармағының 8-тармағы, «қоғамдық тәртіп», «мораль» және «адамгершілік» ұғымдарының түсінігі мен мазмұны белгілі бір мемлекеттің саясатына (құндылықтарына) байланысты өзгермелі болады. Сонымен қатар, мұндай шектеулер этикалық себептермен де белгіленеді.

ҚР Патент заңының 30-бабының күші ҚР сараптама ұйымдары берген Патенттік құқық объектілеріне қорғау құжаттарына ғана емес, сонымен қатар Еуразиялық патентке де қолданылады. ҚР Патенттік заңының 33-бабы 1-тармағының 2-1-тармағы қорғау құжатын ғана емес, сонымен қатар ҚР АПК сәйкес сот тәртібімен Еуразиялық патентті де жарамсыз деп тануға болады.

Сот практикасынан мысал келтірейік.

2018 жылғы 12 наурызда АБ компаниясы А.қ. МАЭС - қа жүгінді. «І» ЖШС-не патент иесінің келісімінсіз № 009985 Еуразиялық патенттің қолданылу кезеңінде «Р» дәрілік затын сатуға ұсынуды және ҚР аумағында азаматтық айналымға өзге де енгізуді жүзеге асыруға тыйым салу туралы талап қоюмен (ҚР дәрілік заттардың мемлекеттік тізілімінде 06.02.2017 ж. тіркелген) және жол берілген бұзушылық туралы ақпаратты патент иесінің келісімінсіз жариялау міндетін жүктей отырып, Қазақстан Республикасының заңнамасына оған № 009985 патент бойынша өнертабысқа бұзылған құқықтың айыпталушы деп

мәлімделген талаптарды дәлелдей отырып, АБ компаниясына тиесілі екендігі туралы мәліметтер берілген, өндірісінде № 009985 патент бойынша өнертабыс пайдаланылған «Р» жалпы дәрілік затын сатуға ұсына отырып, патентпен қорғалатын талапкердің айрықша құқықтарын бұзады.

Жауапкердің өкілі К. Л. сот отырысында АБ компаниясының талаптарын мойындамады және оларды толық қанағаттандырудан бас тартуды сұрады.

НЛ (Үндістан) компаниясының үшінші тұлғасының («Р» дәрі-дәрмек өндірушісінің) өкілі Г.С. сот отырысында АБ компаниясының талаптарын мойындамады және оларды толық қанағаттандырудан бас тартуды сұрады.

Сот АБ компаниясының «р арудың жаңа тәсілі» өнертабысына № 009985 Еуразиялық патенттің (бұдан әрі - патент) патент иесі болып табылатынын, өнертабыстың басымдығы 2003 жылғы 10 наурыз, өтінім берілген күн 2004 жылғы 08 Наурыз, патент берілген күн 2008 жылғы 28 Сәуір деп белгіледі.

ҚР Президентінің 1995 жылғы 18 шілдедегі № 2364 Жарлығымен ратификацияланған Еуразиялық патенттік Конвенцияның (бұдан әрі - Конвенция) 15-бабының 11-тармағына сәйкес Еуразиялық патент 17-баптың ережелерін ескере отырып, барлық Уағдаласушы мемлекеттердің аумағында ол жарияланған күннен бастап қолданылады.

Конвенцияның 9-бабының 1-тармағында Еуразиялық патент иесінің патенттелген өнертабысты пайдалануға, сондай-ақ басқаларға пайдалануға рұқсат беруге немесе тыйым салуға айрықша құқығы бар екені айқындалған.

Конвенцияға патенттік Нұсқаулықтың 16-ережесінің 2-тармағына сәйкес Еуразиялық патент берілген өнертабысты оның иесінің келісімінсіз ешкім пайдалана алмайды.

Патенттік Заңның 15-бабының 1-тармағына сәйкес осы Заңға қайшы келетін күзетілетін өнеркәсіптік меншік объектісін пайдаланатын кез келген адам патент иеленушінің айрықша құқығын бұзушы (қорғау құжатын бұзушы) болып есептеледі. Бұл ретте патент иеленушінің айрықша құқығын мұндай бұзу (қорғау құжатын бұзу) өнеркәсіптік меншіктің күзетілетін объектісін пайдалана отырып

жасалған өнімді рұқсатсыз дайындау, қолдану, әкелу, сақтау, сатуға ұсыну, сату және азаматтық айналымға өзге де енгізу, сондай-ақ күзетілетін әдісті қолдану немесе тікелей күзетілетін тәсілмен дайындалған өнімді азаматтық айналымға енгізу деп танылады. Бұл ретте жаңа өнім өзге дәлелдемелер болмаған кезде алынған қорғалатын тәсілмен есептеледі.

Патенттік Заңның 15-бабы 2-тармағының 1) және 6) тармақшаларына байланысты патент иеленуші қорғау құжатын бұзуды тоқтатуды, бұзылған құқық кімге тиесілі екендігі туралы мәліметтерді қоса отырып, жол берілген бұзушылық туралы міндетті жариялауды талап етуге құқылы.

Осылайша, «І» ЖШС «СК-Фармация» ЖШС тегін медициналық көмектің кепілдік берілген көлемі шеңберінде дәрілік заттар мен медициналық мақсаттағы бұйымдарды сатып алу бойынша және амбулаториялық және стационарлық деңгейде міндетті әлеуметтік медициналық сақтандыру жүйесінде, оның ішінде халықаралық патенттелмеген дәрілік затты сатып алу бойынша № 378 лот бойынша екі кезеңдік тендерге қатысты 0,5 мг таблеткалар (бұдан әрі – тендер), бұл әлеуетті өнім берушілердің 2017 жылғы 08 қарашадағы № 1 тендерлік өтінімдері бар конверттерді ашу хаттамасымен расталады.

Өткізілген тендер шеңберінде «І» ЖШС Қазақстанға «р» дәрілік затын, т. ГмБХ (Германия) дайындаушы зауытын жеткізуді жүзеге асыруды көздеді, бұл «І» ЖШС тендерге қатысуға өтінімімен және «СК-Фармация» ЖШС соттың сұрауы бойынша ұсынған «І» ЖШС әлеуетті өнім берушісінің Баға ұсынысымен расталады.

Мәлімделген талап қою талаптарын негіздеу үшін талапкер «І» ЖШС-нің № 378 лот бойынша техникалық ерекшелігіне сілтеме жасайды, онда ҚР-ДЗ-5№022751 тіркеу куәлігі қоса берілген, НЛ (Үндістан) өндірушісі «р» дәрілік затына, ол сондай-ақ соттың сұрауы бойынша ұсынылған құжаттармен расталады.

Сонымен қатар, «Мемлекеттік сатып алу туралы» Заңның 24-бабына сәйкес конкурсқа қатысуға өтінім әлеуетті өнім берушінің конкурстық құжаттамада белгіленген талаптармен және шарттармен келісімін, сондай-ақ

әлеуетті өнім берушінің осы Заңның 6-бабында белгіленген біліктілік талаптары мен шектеулерге сәйкестігін растайтын ол туралы мәліметтерді алуға келісімін білдіру нысаны болып табылады.

Мұндай жағдайларда сот талапкердің жауапкердің «р-с» дәрілік затын сатуға ұсынысы туралы дәлелдерін негізсіз деп тапты, өйткені жауапкер өтінімді «р-ст» дәрілік затын жеткізуге ұсынды.

Бұл ретте жауапкердің «р-с» дәрілік затқа тіркеу куәлігінің өтініміне техникалық ерекшеліктегі қосымшасын сот сатуға ұсыныс деп есептемейді, өйткені жеткізуге ұсынылатын дәрілік заттың атауы өтінімде және тиісті баға ұсынысында көрсетілген.

Бұдан басқа, сотқа «р-с» дәрілік затын жеткізуге енгізілген «I» ЖШС өтінімін өзгерту және (немесе) толықтыру туралы дәлелдер ұсынылмаған.

Сот талапкер өзі қойған талаптардың дұрыстығын дәлелдеген жоқ деп есептеді, соның салдарынан «р-с» дәрілік затын сатуға ұсынысты және Қазақстан Республикасының аумағында азаматтық айналымға өзге де енгізуді жүзеге асыруға тыйым салу және жол берілген заң бұзушылық туралы ақпаратты жариялау міндетін жүктеу туралы «I» ЖШС-не АБ компаниясының талап арызын қанағаттандырудан бас тарту қажет деп санайды.

2018 жылғы 25 Маусымда А. қ. азаматтық істер жөніндегі апелляциялық сатыдағы сот 2018 жылғы 12 наурыздағы А. қ. МАЭС шешімін өзгеріссіз қалдырды [3].

ҚР Патент заңында алғаш рет тіркелмеген өнеркәсіптік үлгінің түсінігі мен құқықтық қорғалуын регламенттейтін 34-1-бап енгізілді.

Аталған бапқа сәйкес жаңашылдық пен өзіндік ерекшелік талаптарына сәйкес келетін өнеркәсіптік үлгі ҚР-да алғаш рет өнеркәсіптік үлгі жарияланған (ашылған) күннен бастап үш жыл бойы тіркеу және қорғау құжатын бермей қорғалуы мүмкін. Осылайша, тіркелмеген өнеркәсіптік үлгінің патентке қабілеттілігінің шарттары жаңалық пен өзіндік ерекшелік болып табылады. Бұл ретте патенттік заңда тіркелмеген өнеркәсіптік үлгіге құқықты қорғау сот тәртібімен жүзеге асырылатыны көзделген [1].

Патенттік құқықтың объектісі бола отырып, өнеркәсіптік үлгіге құқықтар мемлекеттің құқықтық қорғауды беруіне байланысты ғана туындауы мүмкін. Тіркемеген өнеркәсіптік үлгінің ҚР – да өнеркәсіптік үлгі алғаш рет жарияланған (ашылған) күннен бастап үш жыл бойы тіркеу және қорғау құжатын бермей қорғалуы оны қорғау мерзімі неғұрлым қысқартылған авторлық құқық объектілері-туындылармен сәл жақындастырады.

Патент Заңның 34-1-бабының 2-тармағына сәйкес тіркелмеген өнеркәсіптік үлгі, егер ол жарияланған, көрмеге қойылған, саудада пайдаланылған немесе ҚР-да жұмыс істейтін кәсіпкерлік қызметтің осы секторында мамандандырылған топтарға дұрыс хабарланған болса, алғаш рет жарияланған (ашылған) болып есептеледі [1].

Құпиялылықтың келісілген немесе болжамды шарттарында тек үшінші тұлғаға ашылған тіркелмеген өнеркәсіптік үлгі жарияланды деп есептелмейді.

Тіркемеген өнеркәсіптік үлгідегі авторлық құқық Патент заңының 9-бабының 1, 2 және 3-тармақтарында көрсетілген негіздерде айқындалады.

Осы объектінің тіркелмегенін назарға ала отырып, Патент заңының 34-1-бабының 4-тармағында тіркелмеген өнеркәсіптік үлгіге құқық мыналарға тиесілі екендігі көзделген:

- 1) өнеркәсіптік меншік объектісінің авторына (авторларына);
- 2) егер жұмыскер мен оның арасындағы шартта өзгеше көзделмесе, жұмыс берушіге;
- 3) құқық мирасқорына (құқық мирасқорларына), оның ішінде басқаға беру тәртібімен тиісті құқық алған адамға (адамдарға);
- 4) осы тармақта көзделген адамдарға олардың арасында келісім болған жағдайда бірлесіп беріледі.

Тіркемеген өнеркәсіптік үлгінің иесі Патент Заңының 11-бабының 2-тармағында көрсетілген пайдалану әрекеттеріне, егер даулы пайдалану оның тіркелмеген өнеркәсіптік үлгісін көшірудің салдары болып табылса ғана кедергі жасауға құқылы.

Даулы пайдалану, егер ол автордың басқа өнеркәсіптік үлгісін жасау жөніндегі тәуелсіз жұмыс нәтижесінде пайда болса, тіркелмеген

өнеркәсіптік үлгіні көшірудің салдары болып саналмауға тиіс, ол жарияланған өнеркәсіптік үлгі туралы мәліметтерді иеленмеген тұлға болып негізді түрде есептелуі мүмкін» [1].

Патенттік сенім білдірілген өкілдерге сапалық жағынан өзгеше тәсіл қолданылды. «Селекциялық жетістіктер туралы» ҚРЗ 3-1-бабында, ҚР Патент Заңының 4-бабында, «Тауар белгілері туралы» 3-бабында, «Интегралдық микросхемалар топологияларын құқықтық қорғау туралы» ҚРЗ 4-бабында патенттік сенім білдірілген өкілдерге қатысты уәкілетті органның функциясы толықтырылды, атап айтқанда: патенттік сенім білдірілген өкілдер тізілімінен шығару, патенттік сенім білдірілген өкіл куәлігін жарамсыз деп тану және патенттік сенім білдірілген өкілдер тізіліміндегі мәліметтерді жою.

Патенттік сенім білдірілген өкіл мемлекет тарапынан зияткерлік меншік құқығының объектілерін: өнертабыстарды, пайдалы модельдерді, өнеркәсіптік үлгілерді, тауар белгілерін, қызмет көрсету белгілерін, географиялық нұсқаулықтарды, тауарлар шығарылған жерлердің атауларын, селекциялық жетістіктерді, интегралдық микросхемалар топологияларын тану және құқықтық қорғау қажет болатын құқықтық қатынастардың міндетті субъектілерінің бірі болып табылады.

Атап айтқанда, «Селекциялық жетістіктер туралы» ҚРЗ 22-4, 22-5, 22-6-баптарының нормалары, ҚР Патент Заңының 36, 36-1, 36-2-баптарының нормалары, «Тауар белгілері туралы» ҚРЗ 46, 46-1, 46-2-баптарының нормалары, патенттік сенім білдірілген өкілдің құқықтық жағдайын реттейтін «Интегралдық микросхемалар топологияларын құқықтық қорғау туралы» ҚРЗ 15, 15-1, 15-2-баптарының нормалары оның құқықтары мен міндеттері, патенттік сенім білдірілген өкілдің тізілімінен шығару тәртібі мен негіздері айтарлықтай өзгертіліп, толықтырылды.

Біріншіден, патенттік сенім білдірілген өкілдерге қойылатын біліктілік талаптары өзгертілді, 2022 жылғы 20 маусымнан кейін, атап айтқанда, аттестаттауға зияткерлік меншік құқықтарын қорғау және қорғау саласында кемінде төрт жыл жұмыс тәжірибесі бар не патенттік сенім білдірілген өкілдер палата-

сында кемінде бір жыл тағылымдамадан өткен адамдар жіберіледі. Осылайша, патенттік адвокаттар палатасы сияқты ұйым пайда болды, онда тағылымдама мамандандырылған еңбек өтілін ауыстырады. Екіншіден, «Селекциялық жетістіктер туралы» ҚРЗ 22-5-бабының 1-тармағына, ҚР Патент заңының 36-2-бабына, «Тауар белгілері туралы» ҚРЗ 46-1-бабына, «Интегралдық микросхемалар топологияларын құқықтық қорғау туралы» ҚРЗ 15-1-бабына сәйкес патенттік сенім білдірілген өкілдердің құқықтарының тізбесі толықтырылды: атап айтқанда, патенттік сенім білдірілген өкіл құқылы:

- лицензиялық (сублицензиялық) шарттарды және (немесе) басқаға беру шарттарын жасауға, қарауға, сондай-ақ кейіннен сараптама жасау ұйымында құқықтарды беру мен беруді тіркеуге жәрдемдесуге;
- патенттік сенім білдірілген өкілдер палатасының мүшесі болу;
- Қазақстан Республикасының заңдарында тыйым салынбаған зияткерлік меншікті қорғау және қорғау мәселелеріне байланысты басқа да қызмет түрлерін жүзеге асыру [1].

Үшіншіден, «Селекциялық жетістіктер туралы» ҚРЗ 22-6-бабының 1-тармағына, ҚР Патент заңының 36-3-бабына, «Тауар белгілері туралы» ҚРЗ 46-2-бабына, «Интегралдық микросхемалар топологияларын құқықтық қорғау туралы» ҚРЗ 15-2-бабына сәйкес Аттестаттау комиссиясының шешімімен патенттік сенім білдірілген өкілдер тізілімінен алып тастау үшін тағы бір негіз пайда болды: Жеке және заңды тұлғалардың (немесе) заңды тұлғалар, сондай-ақ патенттік сенім білдірілген өкілдер палатасының ұсынымдары. Бір қызығы, жоғарыда көрсетілген шағым берілген жағдайда оны уәкілетті органның апелляциялық комиссиясы қарайды және 2022 жылғы 20 маусымнан кейін жеке және (немесе) заңды тұлғаның шағымын қарау не патенттік сенім білдірілген өкілдер палатасы ұсынудың нәтижелері бойынша мынадай шешімдердің бірі қабылданады: 1) патенттік сенім білдірілген өкілдің куәлігін кері қайтарып алуға және патенттік сенім білдірілген өкілдердің тізіліміне тиісті жазба енгізуге (патенттік сенім біл-

дірілген өкілдердің 2022 жылғы 20 маусымда уәкілетті органға патенттік сенім білдірілген өкіл куәлігінің қолданылуын тоқтату туралы талап арыз жіберу ұсынылсын), яғни. 2022 жылғы 20 маусымға дейін уәкілетті органның сот шешімінсіз патенттік сенім білдірілген өкіл куәлігінің қолданылуын тоқтатуға құқығы болмады; 2) Жеке және (немесе) заңды тұлғаның шағымын не патенттік сенім білдірілген өкілдер палатасының ұсынымын қанағаттандырудан бас тартуға құқылы емес.

Өздеріңіз білетіндей, Қазақстанда жарияланған селекциялық жетістіктер бойынша сараптама 2 кезеңнен өтеді: алдын ала және патентке қабілеттілік сараптама. «Селекциялық жетістіктер туралы» ҚРЗ 8-бабының 1-тармағына сәйкес алдын ала сараптама жүргізу мерзімі екі айдан бір айға дейін қысқарды. Керісінше, өтініш берушіден сараптама ұйымы сұраған құжаттарды ұсыну мерзімі екі айдан үш айға дейін ұлғайды. Өтініш беруші белгіленген мерзімде жоқ құжаттарды немесе түзетілген материалдарды ұсынбаған жағдайда, өтінім бойынша іс жүргізу тоқтатылады. «Селекциялық жетістіктер туралы» ҚРЗ 8-бабының 3-тармағында сараптама ұйымының өтініш берушіні алдын ала сараптаманың оң нәтижесі туралы хабардар ету және одан әрі сараптама жүргізу және патентке қабілеттілікке сынақтар жүргізу үшін мемлекеттік комиссияға жіберу мерзімі он жұмыс күнінен бес жұмыс күніне дейін қысқартылды. Сондай-ақ, осы заңның 8-бабының 6-тармағында алдын ала сараптама нәтижесінде оң шешім шығарылған өтінімдер туралы мәліметтерді жариялау мерзімі бір айдан бес жұмыс күніне дейін қысқартылды. «Селекциялық жетістіктер туралы» ҚРЗ 10-бабының 4-5-тармағына сәйкес: а) сараптама ұйымының патент беру туралы немесе селекциялық жетістікке патент беруден бас тарту туралы шешім қабылдау; б) сараптама ұйымының селекциялық жетістікке патентке қабілеттілігіне сараптама және сынақтар жүргізу қорытындылары бойынша қабылданған шешімдер туралы он жұмыс күнінен бес жұмыс күніне дейін хабарлама жасау мерзімдері қысқартылды [1].

«Селекциялық жетістіктер туралы» ҚРЗ 20-2-бабының 3-тармағы, ҚР Патент заңының

14-1-бабының 3-тармағы айрықша құқықты беруді тіркеуге және селекциялық жетістікті, өнеркәсіптік меншік объектісін пайдалануға құқық беруге уақытша кедергі келтіретін тағы бір негіздемені кеңейтетін нормамен толықтырылды: шартта Қазақстан Республикасының заңнамасына және Қазақстан Республикасы ратификациялаған халықаралық шарттарға қайшы келетін ережелердің болуы.

«Селекциялық жетістіктер туралы» ҚРЗ 22-3-бабының 4-тармағы, ҚР Патент заңының 32-2-бабының 4-тармағы, «Тауар белгілері туралы» ҚРЗ 41-2-бабы Апелляциялық кеңестің өтініш берушіден келіп түскен қарсылықтарды қарау күндерін ауыстыру жағдайларын көздейтін тағы бір негізмен толықтырылды: өтініш берушінің дәлелдерін және (немесе) қарсылыққа байланысты мән-жайларды қосымша зерделеу қажеттілігі.

ҚР заңнамасында талқылау нәтижесінде дараландыру құралдарының саны жаңа: географиялық нұсқаумен толықтырылды (ҚР АҚ 961-бабының 3-тармағы), бұл 2022 жылғы 20 маусымнан кейін зияткерлік меншік объектілерінің осы түрін реттейтін ҚР Заңының атауын өзгертуге әкелді, атап айтқанда: «Тауар белгілері, қызмет көрсету белгілері, географиялық нұсқаулар және тауарлар шығарылған жерлердің атаулары туралы» 1999 жылғы 26 шілдедегі Қазақстан Республикасының Заңы (бұдан әрі – «Тауар белгілері туралы» ҚРЗ).

ҚР АҚ 1033-бабының 2-тармағында және «Тауар белгілері туралы» ҚРЗ 1-бабының 3-тармағында географиялық нұсқаулық ұғымы толықтырылды және нақтыланды, ол географиялық объектінің аумағынан шыққан, белгілі бір сапасы, беделі немесе басқа сипаттамалары оның географиялық шығу тегімен едәуір байланысты тауарды анықтайтын белгі деп түсініледі. Осы географиялық объектінің аумағында оның сипаттамаларын қалыптастыруға елеулі әсер ететін тауар өндірісінің ең болмағанда бір сатысы жүзеге асырылуы тиіс.

Сондықтан ҚР АҚ 56-тарауының 3-параграфының (1034-1037-бап) нормалары географиялық нұсқаулықпен толықтырылды.

Сұраққа жауап бере отырып: шыққан жерінің атауы мен географиялық нұсқаулық

арасында қандай ортақ және ерекше нәрсе бар, біз келесі нормаларға талдау жасаймыз.

Шығарылған жердің атауы мен географиялық нұсқаулық арасындағы айырмашылық неде? «Тауар белгілері туралы» ҚРЗ 1- бабы 3-тармағы сәйкес **географиялық нұсқама – географиялық объектінің аумағынан шығарылатын, белгілі бір сапасы, репутациясы немесе басқа да сипаттамалары едәуір дәрежеде оның географиялық шығу тегімен байланысты тауарды сәйкестендіретін белгілеме. Осы географиялық объектінің аумағында тауардың сипаттамаларының қалыптасуына елеулі әсер ететін, оны өндірудің кем дегенде бір сатысы жүзеге асырылуға тиіс. «Тауар белгілері туралы» ҚРЗ 1 бабы 11 тармағы сәйкес тауар шығарылған жердің атауы – елдің, елді мекеннің, жергілікті жердің немесе басқа да географиялық объектінің қазіргі немесе тарихи, ресми немесе бейресми, толық немесе қысқартылған атауын білдіретін не атауы бар, осындай атауды қамтитын немесе осындай атаудан шыққан және ерекше қасиеттері тек қана немесе негізінен осы географиялық объектіге тән табиғи жағдайлармен және (немесе) адами факторлармен айқындалатын тауарға қатысты оны пайдалану нәтижесінде белгілі болған белгілеме. Осы географиялық объектінің аумағында тауар өндірудің тауардың ерекше қасиеттерінің қалыптасуына елеулі әсер ететін барлық сатысы жүзеге асырылуға тиіс.**

Тауар шығарылған жердің атау (бұдан әрі - ТШЖА) мен географиялық нұсқама арасындағы ортақ нәрсе-бұл тауарды дараландыратын құралдар. Айырмашылықтар: 1) географиялық нұсқама көзделген аумақта өндірістің ең болмағанда бір сатысын орналастырылуға тиіс, ал ТШЖА үшін аумақта тауар өндірудің барлық кезеңдері жүзеге асырылуға тиіс; 2) географиялық нұсқама үшін тауар сипаттамалары тек географиялық шығу тегімен байланысты, ал ТШЖА үшін тауар сипаттамалары табиғи жағдайларына географиялық объектінің және (немесе) ТШЖА-ның адам факторы әсер етеді); 3) географиялық нұсқама үшін географиялық объектінің аумағынан

болып жатқанды сәйкестендіретін белгі ғана тән, ал ТШЖА үшін елдің, елді мекеннің, жергілікті жердің немесе басқа да географиялық объектінің қазіргі немесе тарихи, ресми немесе бейресми, толық немесе қысқартылған атауын білдіретін не атауы бар, осындай атауды қамтитын немесе осындай атаудан шыққан айқындалатын тауарға қатысты оны пайдалану нәтижесінде белгілі болған белгілеме.

«Тауар белгілері туралы» ҚРЗ 7-11-таралулары (25-40-баптар) өз қолданысын тауар шығарылған жердің атауына ғана емес, сонымен қатар географиялық нұсқауға да таратады. «Тауар белгілері туралы» ҚРЗ 27-бабы белгілеулерді географиялық нұсқаулық және тауарлар шығарылған жерлердің атаулары ретінде тіркеуге тыйым салуды көздейтін нормалармен толықтырылды, атап айтқанда: географиялық нұсқаулықтар және тауарлар шығарылған жерлердің атаулары ретінде тіркелмейді: - бұрын географиялық нұсқаулық ретінде тіркелген және сол түрдегі тауарға қатысты тауар шығарылған жердің атауы; - егер осындай географиялық нұсқауды және тауар шығарылған жердің осындай атауын пайдалану тұтынушыны тауарға, оны дайындаушыға қатысты жаңылыстыруға қабілетті болса, басқа тұлғаның атына бұрын тіркелген белгілеумен бірдей немесе ұқсас [1].

Тауар шығарылған жердің географиялық нұсқаулығы және атауы географиялық объектінің атауын білдіретін немесе қамтитын болса да белгі болып танылмайды және оны құқықтық қорғау мақсаттары үшін тіркелуге жатпайды, бірақ Қазақстан Республикасында оны өндіру орнына байланысты емес белгілі бір түрдегі тауарды белгілеу ретінде жалпыға бірдей пайдалануға енген.

«Тауар белгілері туралы» ҚРЗ 28-бабының 2-тармағында өтініш берушіге географиялық нұсқаулардың мемлекеттік тізіліміне, тауарлар шығарылған жерлердің мемлекеттік тізіліміне енгізілгенге дейін оларды қараудың кез келген кезеңінде тауар шығарылған жердің географиялық нұсқауына немесе атауына өтінімді кері қайтарып алу мүмкіндігі көзделген.

ҚРЗ 29-бабының 2-тармағына сәйкес географиялық нұсқауға өтінімге қойылатын та-

лаптар нақтыланды: географиялық нұсқауға өтінім үлгілік бланкіде ұсынылуы тиіс және мыналарды қамтуы тиіс: 1) географиялық нұсқауды мемлекеттік тіркеу туралы және (немесе) өтініш берушіні (өтініш берушілерді), сондай-ақ оның (олардың) орналасқан жерін көрсете отырып, осындай географиялық нұсқауға құқық беру туралы өтініш орналасқан жері немесе тұрғылықты жері; 2) мәлімделетін белгі; 3) географиялық нұсқауды мемлекеттік тіркеу сұралатын тауардың түрі; 4) тауардың шығарылған (өндірілген) орнын (географиялық объектінің шекараларын) көрсету; 5) тауар сипаттамаларының шығарылған (өндірілген) жерімен байланысына қатысты мәліметтер; 6) тауардың сапасын, беделін және (немесе) өзге де сипаттамаларын сипаттау (оны өндіру үшін пайдаланылатын бастапқы материалды қоса алғанда, физикалық, химиялық, микробиологиялық, органолептикалық немесе басқа сипаттамалар), олар негізінен оның географиялық шығу тегімен анықталады; 7) тауарды өндіру тәсілінің сипаттамасы, сондай-ақ егер ол тауардың сипаттамаларын қалыптастыруға және сақтауға елеулі әсер етсе, оны сақтау және тасымалдау шарттары туралы ақпарат; 8) егер бұл Қазақстан Республикасының заңдарында көзделген болса, тауарды өндіру жөніндегі қызметті жүзеге асыру құқығын растайтын мәліметтер. Егер атауы географиялық нұсқаулық ретінде мәлімделетін географиялық объект Қазақстан Республикасының аумағында болса, өтінімге жергілікті атқарушы органның осы географиялық объектінің шекарасында өтінім беруші тауардың ерекше қасиеттерін қалыптастыруға елеулі әсер ететін тауар өндірісінің ең болмағанда бір сатысын жүзеге асыратыны туралы қорытындысы қоса беріледі. Сондай-ақ өтінімге мәлімделген тауардың белгілі бір сапасы, беделі және (немесе) басқа да сипаттамалары едәуір дәрежеде оның географиялық шығу тегімен айқындалатынын растайтын құжат немесе құжаттар қоса беріледі [1].

«Тауар белгілері туралы» ҚРЗ 30-бабының 1-тармағына сәйкес тауардың шығарылған жерін географиялық нұсқаулыққа және атауына өтінімдерге сараптама жүргізу мерзімі 30 жұмыс күнінен 3 айға дейін ұзартылды.

«Тауар белгілері туралы» ҚРЗ 30-бабы 2-тармағының 2-бөлігіне сәйкес өтініш берушінің сараптама ұйымы сұратқан қосымша материалдарды ұсыну мерзімі 3 айдан 6 айға дейін ұзартылды.

«Тауар белгілері туралы» ҚР Заңы мынадай мазмұндағы 30-1 және 30-2-баптармен толықтырылды, олар тиісінше географиялық нұсқауға өтінім, тауар шығарылған жердің атауына өтінім туралы мәліметтерді жариялау жөніндегі талаптарды, сондай-ақ географиялық нұсқауды тіркеуге және тауар шығарылған жердің атауына қарсылық беру және (немесе) оларды пайдалану құқығын беру тәртібін көздейді.

Біздің ойымызша, тауардың шығарылған жерлерін географиялық нұсқаулыққа және атауға келіп түскен өтінімдер туралы жариялауға қатысты инновация аталған даралау құралдарына құқықтық қорғауды ұсыну жөніндегі ашық және болжамды рәсімді жасайды, сондай-ақ «Тауар белгілері туралы» ҚРЗ 42-бабының 1-тармағына сәйкес Қазақстанда тауардың шығарылған жерін географиялық нұсқаулыққа және атауына куәлік берудің заңдылығы туралы сот дауларының (талап-арыздарының) санын азайтады.

«Тауар белгілері туралы» ҚРЗ 32-бабының 2-тармағына сәйкес өтінім беруші өтінім бойынша шешім қабылдағанға дейін географиялық нұсқауға өтінімді тауар шығарылған жердің атауына өтінімге және заң талаптары сақталған жағдайда керісінше түрлендіруге құқылы. Мұндай ұқсас құқық ҚР Патент заңының 28-бабына сәйкес өнертабысқа және пайдалы модельге өтінімдер бойынша өтініш берушіде көзделген.

«Тауар белгілері туралы» ҚРЗ 35-бабына сәйкес географиялық нұсқаулардың мемлекеттік тізіліміне және тауарлар шығарылған жерлер атауларының мемлекеттік тізіліміне енгізілген тауарлар шығарылған жерлердің географиялық нұсқаулары мен атауларын тіркеуге қатысты мәліметтерді жариялау тәртібі мен мерзімі өзгертілді, сараптама ұйымы апта сайын оның интернет-ресурсында орналастырады.

«Тауар белгілері туралы» ҚРЗ 40-бабының 2-тармағына сәйкес тауар шығарылған жердің

географиялық нұсқаулардың мен атауын пайдалану құқығының қолданылуын тоқтату негіздерінің тізбесі кеңейтілді:

- құқық иеленушінің өзіне қатысты географиялық нұсқаулардың мемлекеттік тізілімінде және тауарлар шығарылған орындар атауларының мемлекеттік тізілімінде көрсетілген ерекше қасиеттері, сапасы, беделі және басқа да сипаттамалары бар тауар өндіру жөніндегі қызметті жүзеге асыру құқығынан айырылуы;

- 40-баптың 1-тармағында көрсетілген негіздер бойынша тауар шығарылған жердің географиялық нұсқаулар мен атауын құқықтық қорғауды тоқтату;

- шетелдік заңды тұлғаның, шетелдіктің немесе азаматтығы жоқ адамның осы географиялық нұсқаулардың және тауар шығарылған елдегі тауар шығарылған жердің атауына құқығынан айырылуы [1].

«Тауар белгілері туралы» ҚРЗ 6-баптың 1-тармағы тауар белгісін тіркеуді болдырмайтын абсолютті негіздер мынадай мазмұндағы нормамен толықтырылды: «егер өтінім берілген күні белгілеу пайдалану нәтижесінде айырым қабілеттілікке ие болса, көрсетілген белгілер тауар белгісі ретінде тіркелуі мүмкін. Ажырату қабілеті деп бір жеке және (немесе) заңды тұлғалардың тауарларын (қызметтерін) басқа жеке және (немесе) заңды тұлғалардың біртекті тауарларынан (қызметтерінен) ажыратуға мүмкіндік беретін белгілердің сипаттамалары түсініледі» [1]. Біздің ойымызша, бұл норма өтініш берушінің белгілі бір белгіні тауар белгісі ретінде тіркеу мүмкіндігін кеңейтеді, егер ол мәлімделген, даулы болса да, дискриминациялық қабілетке ие болғанын дәлелдесе.

«Тауар белгілері туралы» ҚРЗ 9-бабының 4-тармағына сәйкес өтінім берілген тауар белгісіне бір айдан екі айға дейін ауыстыруды талап ететін құжаттарды ұсыну мерзімі ұзартылды. Біз білетіндей тауар белгісі ретінде мәлімдеген белгіге сараптама жасау алдын ала және толық деп 2 кезеңнен жүргізіледі. ҚР «Тауар белгілері туралы» заңының 11-бабының 1-тармағы 1 тармақшасына сәйкес мәлімдеген белгіге қатысты алдын ала сараптама жүргізу мерзімі он жұмыс күнінен бір айға

дейін ұлғайтылды. «Тауар белгілері туралы» ҚРЗ 11-бабының 2-тармағына сәйкес өтінім беруші сараптама жасау ұйымының талабы бойынша қосымша құжаттарды ұсынуға міндетті мерзімі нақтыланды, атап айтқанда: сараптаманың кез келген кезеңінде сараптама жасау ұйымы қосымша материалдарды сұрауға құқылы, олар өтінім берушіге сұрау салу жіберілген күннен бастап үш ай ішінде ұсынылуы тиіс.

«Тауар белгілері туралы» ҚРЗ белгіні тауар таңбасы ретінде тіркеуге қарсылық білдіру тәртібін көздейтін 11-2-баппен толықтырылды. Біздің ойымызша, бұл жаңашылдық «Тауар белгілері туралы» ҚРЗ 42-бабының 1-тармағы сәйкес Қазақстанда тауар белгісіне куәлік берудің заңдылығы туралы сот дауларының (талап-арыздардың) санын азайтуға ықпал ететін болады.

«Тауар белгілері туралы» ҚРЗ 12 және 14-баптарында сараптама жасау ұйымының өтінім берушіні: 1) алдын ала сараптама қорытындылары бойынша өтінімді қарауға қабылдағаны туралы немесе іс жүргізуді тоқтатқаны туралы; 2) тауар таңбаларының мемлекеттік тізіміне өзгерістер енгізу туралы хабардар ету мерзімдері бір айдан он жұмыс күніне дейін және бір айдан бес жұмыс күніне дейін қысқартылды сәйкесінше күндер. ҚР «Тауар белгілері туралы» заңының 16 бабына сәйкес тауар таңбасын тіркеу туралы мәліметтерді жариялау мерзімдері мен тәртібі өзгерді, атап айтқанда: тауар таңбасын тіркеуге қатысты, тауар таңбаларының мемлекеттік тізіміне енгізілген мәліметтерді, ұжымдық тауар таңбасын қоса алғанда, сараптама ұйымы апта сайын бюллетеньде жариялайды, сондай-ақ интернет-ресурста орналастырылады.

«Тауар белгілері туралы» ҚРЗ 19-бабының 4-тармағының 2-бөлігіндегі тауар таңбасын домендік атаудағы қолдану тауар таңбасын пайдалану дәлелдемесіне жатады.

Сот тәжірибесін мысалға келтірейік. 2018 жылғы 22 қаңтарда «ХШ» ЖШС (бұдан әрі-талапкер) А. қ. аудандық сотына kh.sh...kz домендік атты интернет желісінде пайдалануға тыйым салу туралы В. Д. - ға (бұдан әрі-жауапкер) талап қойды.

Талап арыз талапкердің 2006 жылғы 14 қаңтарда заңды тұлға ретінде тіркелуімен негізделген. Талап қоюшы мемлекеттік тіркеу кезінде оның келесідей фирмалық атауын белгілеген: қазақ тілінде «ХШ» ЖШС, орыс тілінде «ХШ ТОО», ағылшын тілінде «KhSh» Жауапкердің kh.sh..kz домен атауын интернетте қолдануымен талап қоюшының құқықтары бұзылған, өйткені бұл оның фирмалық атауына ұқсас болып табылған.

Жауапкер бұл талапты қанағаттандыруға қарсылық білдіріп, оның домендік атаудың иесі емес, оның жалға алушысы екенін түсіндірді. Аталған домендік атауды пайдаланғаны үшін ол бір жыл ішінде 4900 теңге төлген.

Сот ұйғарымы негізінде іске қатысуға тартылған, дербес талапты мәлімдемейтін үшінші тұлға ретінде «PS» ЖШС өкілі соттан өз қалауы бойынша шешім қабылдауды сұраған.

Азаматтық іс материалдарын зерттеп, тараптардың дәлелдері мен қарсылықтарын тыңдап, сот келесі қорытындыға келді.

Қазақстан Республикасы Инвестициялар және даму министрінің міндетін атқарушының 2016 жылғы 28 қаңтардағы № 118 бұйрығымен бекітілген Интернеттің қазақстандық сегментінің кеңістігінде домендік аттарды тіркеу, пайдалану және бөлу қағидаларының (бұдан әрі-қағидалар) 1-бөлімнің 3), 4), 9), 10) және 12) тармақшаларына сәйкес домендік атау -интернетті адресітеу қағидаларына сәйкес қалыптастырылған, белгілі бір желілік мекен-жайға сәйкес келетін және интернет объектісіне атауландырып жүгінуге арналған символдық (әріптік-цифрлық) белгі.

Домендік атауларды тіркеу - тіркеушінің өтініміне сәйкес тіркеуші ұсынған домендік атаулар тізліміне тіркеуші ұсынған домендік атаулар туралы мәліметтерді Интернеттің қазақстандық сегментінің кеңістігінде тіркеушінің домендік атауларды қосуы.

Интернет-ресурс - мәтіндік, графикалық, аудиовизуалды немесе өзге де түрде көрсетілетін, аппараттық-бағдарламалық кешенде орналастырылатын, бірегей желілік мекен-жайы және (немесе) домендік атауы бар және Интернетте жұмыс істейтін электрондық ақпараттық ресурс.

Өтінім - домендік аттар тіркелушісінің Интернеттің қазақстандық сегментінің кеңістігінде домендік аттарды тіркеу үшін барлық мәліметтерді (тіркеудің қолданылу мерзімін ұзарту), бұрын хабарланған мәліметтерді өзгертуді, беруді, трансферді немесе домендік атауды қолданыстағы тіркеуді алып тастауды қамтитын Интернеттің қазақстандық сегментінің кеңістігінде домендік аттарды тіркеушіге жүгінуді.

Домендік аттардың тіркелушісі - интернеттің қазақстандық сегментінің кеңістігінде домендік аттарды тіркеу үшін домендік аттардың тіркелушісінің өтінімін интернеттің қазақстандық сегментінің кеңістігінде домендік аттарды тіркеу кезеңінде оның иесі болып табылатын және интернеттің қазақстандық сегментінің кеңістігінде домендік аттарды тіркеу кезеңінде домендік аттарды тіркеушіге жіберген жеке немесе заңды тұлға болып табылады.

Интернеттің қазақстандық сегментінің кеңістігіндегі домендік атаулардың тізімі - Интернеттің қазақстандық сегментінің кеңістігінде тіркелген домендік атаулар туралы барлық мәліметтерді қамтитын, барлық тіркелген домендік атаулардың деректер базасының орталықтандырылған жиынтығы.

Қағидалардың 3-7-тармақтарына сәйкес домендік атауларды «KZ» және «домендік атауларды пайдалана отырып «ҚАЗ» Интернеттің қазақстандық сегментінің кеңістігінде орналасқан интернет-ресурстарды адресітеу мақсатында жүзеге асырылады. Домендік атауды тіркеу үшін тіркелуші тіркеушіге электрондық немесе қағаз түріндегі шынайы және толық ақпараты бар осы қағидаларға қосымшаға сәйкес нысан бойынша тіркелушінің өтінімін (бұдан әрі – өтінім) ұсынады. Барлық өтінімдер оларды тіркеушіге жіберудің тіркелген уақытына сәйкес олардың тіркеушіге келіп түсу тәртібімен қаралады. Тіркеушіден өтінімді алған сәттен бастап 3 жұмыс күні ішінде тіркеушіге өтінімде көрсетілген ақпараттың дұрыстығын және толықтығын; өтінімді берген сәтке сұрау салынған домендік атауды тіркеу үшін қолжетімділігін; сұрау салынған домендік атаудың интернет стандарттарына сәйкестігін: RFC-1032, RFC-1034, RFC-1035, RFC-1122, RFC -1133, RFC-1591 тексеруді

жүргізеді; осы қағидалардың 30-тармағында көрсетілген резервтелген домендік атаулар тізбесінде сұрау салынған домендік атаудың болмауы; тіркелген домендік атауды пайдалануға тыйым салу туралы заңды күшіне енген сот шешімінің болмауы; сұралып отырған домендік атаудың мазмұнында Қазақстан Республикасының заңдарында тыйым салынған ақпараттың болмауы.

Сұрау салынған домендік атау осы қағидалардың 6-тармағында көрсетілген бір немесе бірнеше шарттарға сәйкес келмеген жағдайда тіркеуші тіркелушіге өтінімді қайтарады.

Істің мән-жайларынан 2017 жылдың 26 тамызында жауапкер домендік атауды тіркеді kh.sh..kz интернет желісінде жеткізушіге тіркеу үшін «PS» ЖШС 4900 теңге төледі.

Аталған домендік атау жауапкерге бір жыл мерзімге, 2017 жылғы 26 тамыздан бастап 2018 жылғы 26 тамызға дейін тіркелді, яғни көрсетілген уақыт кезеңінде жауапкер аталған домендік атаудың жалға алушысы болып табылады және егер тиісті төлеммен жаңа мерзімге ұзартылмаса, онда кез келген тілек білдіруші осы домендік атауды алу үшін тіркеле алады.

Талапкер талап арызға сәйкес, домендік атау kh.sh..kz оның фирмалық атауымен байланыстырады және азаматтық заңнамаға сілтеме жасай отырып, оның қазақ тіліндегі «ХШ» ЖШС, орыс тіліндегі «ХШ» ЖШС және ағылшын тіліндегі «KhSh LLP» фирмалық атауына айрықша құқығы бұзылады деп санайды.

Көрсетілгендей, домендік атау-интернетті адрестеу ережелеріне сәйкес қалыптастырылған, белгілі бір желілік мекенжайға сәйкес келетін және интернет объектісіне атауды түрде жүгінуге арналған символдық (әріптік-цифрлық) белгі, яғни домендік атау интернет желісінде осы атпен тіркелген тұлғаның мекенжайы болып табылады.

Көрсетілген жағдайларда сот жауапкердің оның атына тіркелген домендік аты туралы қарсылығын заңды және негізгі деп санайды kh.sh..kz интернетте талапкердің оның фирмалық атауына қатысты құқығын бұзбайды.

Сондай-ақ, соттың пікірінше, домендік атауды тауарлық белгімен араластыру мүмкін емес, өйткені домендік атау тауарлық белгі

емес, ол тіркелушінің мекен-жайы болып табылады.

Сонымен қатар, тіркелуші домендік атаудың иесі емес, оның жалға алушысы болып табылады, өйткені домендік атауларды пайдалану тәртібі оның тұрақты қолдауы мен төлемін белгілейді.

Істің жоғарыда баяндалған мән-жайларын назарға ала отырып, сот талап қоюды қанағаттандыру үшін құқықтық негіздер жоқ деп пайымдайды.

16.04.2018 жылы азаматтық істер жөніндегі А. қаласының сот алқасы Ж-су аудандық сотының 22.01.2018 жылғы шешімін өзгеріссіз қалдырды [4].

Қорытынды

Осылайша, зияткерлік меншік туралы заңға енгізілген жаңалықтарға талдау жасай отырып, бұл ережелер өзекті және уақытқа сәйкес келеді деп айта аламыз. Бұл өзгерістер зияткерлік меншік объектілеріне құқықтардың азаматтық айналымын дамыту үшін қажет деп санаймыз.

Айрықша құқықтарды ұжымдық басқару жүйесіне қатысты енгізілген өзгерістер мен толықтырулар оларды аккредиттеуге қойылатын талаптарды белгілеу арқылы осындай ұйымдардың жауапкершілігін арттыруға оң әсер етеді, осы қызметті реттеуге мүмкіндік береді.

ҚР Патент заңында алғаш рет тіркелмеген өнеркәсіптік үлгі ұғымы және оны құқықтық қорғау регламенттеледі, менің тұжырымым бойынша, осы өнеркәсіптік меншік объектісінің сипаты мен табиғатын ескере отырып, дұрыс әрі әділ болып табылады, өйткені идея әрқашан уақытты алатын және олардың дамуын тежейтін мемлекеттік тіркеу рәсімдерінен алда келеді.

Географиялық нұсқауға дараландыру құралдарының санының көбеюі, сонымен бірге азаматтық айналымдағы интернеттің кеңеюі жағдайында домендік атаулардың мәнін елеулі шығарушының зияткерлік меншік саласындағы түбегейлі өзгерістерге қатысты таңдамалы позициясы туралы ойлауға әкеледі.

Заң шығарушы ҚР «Селекциялық жетістіктер туралы» заңының 3-1-бабында, ҚР Патент заңының 4-бабында, ҚР «Тауар таңбалары туралы» заңының 3-бабында, «Интегралдық микросхемалар топологияларын құқықтық қорғау туралы» ҚРЗ 4-бабында патенттік сенім білдірілген өкілдерге қатысты уәкілетті органның функцияларын толықтыруда көзделгендей, патенттік сенім білдірілген өкілдерге олардың қызметін әкімшілендіру арқылы олардың жауапкершілік аймағын арттыру жолымен сапалы өзге тәсілді қолданған патенттік сенім білдірілген өкілдер тізімінен алып тастау, патенттік сенім білдірілген өкіл куәлігін жарамсыз деп тану және патенттік сенім білдірілген өкілдер тізіміндегі мәліметтерді жою арқылы жүргізіледі. Бұдан басқа,

2022 жылғы 20 маусымдағы ҚР Заңымен патенттік сенім білдірілген өкілдер палатасы құрылды, бұл біздің ойымызша, артық болып табылады, өйткені барлық патенттік сенім білдірілген өкілдер ҚР Әділет министрлігінің тізімінде орналасқан. Бұл іс әрекеттер қажетсіз бюрократияға, мысалы мүшелік жарналарды төлеу секілді қосымша шығындарға алып келеді, ал ол өз кезегінде патенттік сенім білдірілген өкілдердің қызметтерінің құнына әсер етеді.

Зияткерлік меншік туралы заңнамаға 2022 жылғы 20 маусымдағы өзгерістер мен толықтырулар зияткерлік меншік объектілерінің азаматтық айналымына, сонымен қатар құқық саласында қолдану практикасына біржақты оң әсер етеді деп үміттемін.

Әдебиеттер тізімі

1. «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне зияткерлік меншік саласындағы заңнаманы жетілдіру және мемлекет кепілдік берген заң көмегін көрсету мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» 2022 жылғы 20 маусымдағы № 128-VII Қазақстан Республикасының Заңы // https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=31971330&pos=70;-56#pos=70;-56 (қаралған күні: 04.09.2022).
2. BESTPROFI ақпараттық жүйесі // opensud.kz ic № 7527-17-00-2/11523, №2а-738/18 (қаралған күні: 04.09.2022).
3. BESTPROFI ақпараттық жүйесі // opensud.kz № 7527-18-00-2/3 ic, № 7599-18-00-2а/3359 ic (қаралған күні: 04.09.2022).
4. BESTPROFI ақпараттық жүйесі // opensud.kz № 7515-17-00-2/7132 ic, №2а-1685/2018 ic (қаралған күні: 04.09.2022).

А.А. Амангельды

*Евразийская юридическая академия им. Д.А. Кунаева,
Научно-исследовательский центр Академии МВД РК, Алматы, Казахстан*

Актуальные изменения в законодательстве Республики Казахстан в сфере интеллектуальной собственности и практика его применения

Аннотация. Право интеллектуальной собственности в Казахстане развивается, этому свидетельствуют изменения и дополнения в законодательство, принятые в 2022 году Законом Республики Казахстан (далее - РК) от 20 июня 2022 года № 128-VII «О внесении изменений и дополнений в некоторые законодательные акты Республики Казахстан по вопросам совершенствования законодательства в сферах интеллектуальной собственности и оказания гарантированной государством юридической помощи». Данный нормативный правовой акт внес новые положения в основные законодательные акты, регулирующие сферу интеллектуальной собственности: Гражданский кодекс РК, Закон РК от 10 июня 1996 года «Об авторском праве и смежных правах», Закон РК от 13 июля 1999 года «Об охране селекционных достижений», Закон РК от 16 июля 1999 года «Патентный закон Республики Казахстан», Закон РК от 26 июля 1999

года «О товарных знаках, знаках обслуживания и наименованиях мест происхождения товаров», Закон РК от 29 июня 2001 года «О правовой охране топологий интегральных микросхем».

Нормы параграфа 3 главы 56 (ст. 1034-1037) Гражданского Кодекса РК дополнены таким средством индивидуализации, как географическое указание.

В пп. 3 п. 1 ст. 999 ГК РК, в п. 3 ст. 5 Патентного закона РК сокращен первоначальный срок действия патента на промышленный образец с 15 лет до 10 лет, но при этом увеличен общий срок действия патента на промышленный образец с 20 лет до 25 лет.

Впервые в Патентном законе РК регламентируется понятие и предоставлена правовая охрана незарегистрированному промышленному образцу.

Качественно иной подход применен к патентным поверенным. В статье 3-1 ЗРК «О селекционных достижениях», ст. 4 Патентного закона РК, ст. 3 «О товарных знаках», ст. 4 ЗРК «О ТИМС» дополнена функция уполномоченного органа в отношении патентных поверенных, а именно: исключение из реестра патентных поверенных, признание недействительным свидетельства патентного поверенного и аннулирование сведений в реестре патентных поверенных.

Ключевые слова: интеллектуальная собственность, географическое указание, патент, промышленный образец, товарный знак, авторское право, селекционное достижение, коллективное управление имуществом.

A.A. Amangeldy

D.A. Kunaev Eurasian Law Academy, Research Center of the Academy of the Ministry of Internal Affairs of the Republic of Kazakhstan, Almaty, Kazakhstan

Relevant changes in the legislation of the Republic of Kazakhstan in the field of intellectual property and practice of its application

Abstract. The Law of intellectual property in Kazakhstan is currently under development. This is evidenced by the amendments and additions to the legislation adopted in 2022 by the Law of the Republic of Kazakhstan (hereinafter referred to as the RK) dated June 20, 2022, No. 128-VII "On amendments and additions to certain legislative acts of the Republic of Kazakhstan on issues improvement of legislation in the areas of intellectual property and provision of state-guaranteed legal assistance". This regulatory legal act introduced new provisions into the main legislative acts regulating the field of intellectual property: the Civil Code of the Republic of Kazakhstan, the Law of the Republic of Kazakhstan dated June 10, 1996 «On Copyright and Related Rights», the Law of the Republic of Kazakhstan dated July 13, 1999 «On the Protection of Breeding Achievements», Law of the Republic of Kazakhstan dated July 16, 1999 «Patent Law of the Republic of Kazakhstan», Law of the Republic of Kazakhstan dated July 26, 1999 «On Trademarks, Service Marks and Appellations of Origin», Law of the Republic of Kazakhstan dated June 29, 2001 «On the Legal Protection of Topographies of Integrated Circuits».

The norms of paragraph 3 of Chapter 56 (Art. 1034-1037) of the Civil Code of the Republic of Kazakhstan are supplemented by such a means of individualization as a geographical indication.

On pp. 3 p. 1 art. 999 of the Civil Code of the Republic of Kazakhstan, in paragraph 3 of Art. 5 of the Patent Law of the Republic of Kazakhstan reduced the initial term of a patent for an industrial design from 15 years to 10 years, but at the same time, the total term of a patent for an industrial design was increased from 20 years to 25 years.

For the first time, the Patent Law of the Republic of Kazakhstan regulates the concept and provides legal protection to an unregistered industrial design.

A qualitatively different approach is applied to patent attorneys. Article 3-1 of the Law of the Republic of Kazakhstan «On Breeding Achievements», Art. 4 of the Patent Law of the Republic of Kazakhstan, art. 3 «On Trademarks», Art. 4 of the Law of Kazakhstan "On TIMS" the function of the authorized body in relation to patent attorneys has been supplemented, namely: exclusion from the register of patent attorneys, invalidation of the certificate of a patent attorney and cancellation of information in the register of patent attorneys.

Keywords: intellectual property, geographical indication, patent, industrial design, trademark, copyright, selection achievement, collective management of property rights

References

1. Закон Respubliki Kazakhstan ot 20 iyunya 2022 goda № 128-VII «O vnesenii izmeneniy i dopolneniy v nekotoryye zakonodatel'nyye akty Respubliki Kazakhstan po voprosam sovershenstvovaniya zakonodatel'stva v sferakh intellektual'noy sobstvennosti i okazaniya garantirovannoy gosudarstvom yuridicheskoy pomoshchi» [elektronnyy resurs] //URL: https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=31971330&pos=70;-56#pos=70;-56. (Accessed: 04.09.2022).
2. Informatsionnaya sistema BESTPROFI [elektronnyy resurs] //URL: <https://opensud.kz/Delo № 7527-17-00-2/11523, №2A-738/18> (Accessed: 04.09.2022).
3. Informatsionnaya sistema BESTPROFI [elektronnyy resurs] //URL: <https://opensud.kz/Delo № 7527-18-00-2/3, Delo № 7599-18-00-2a/3359> (Accessed: 04.09.2022).
4. Informatsionnaya sistema BESTPROFI [elektronnyy resurs] //URL: <https://opensud.kz/Delo № 7515-17-00-2/7132, Delo №2a-1685/2018> (Accessed: 04.09.2022).

Автор туралы мәлімет:

Амангелді А.А. – заң ғылымдарының докторы, Д. А. Қонаев атындағы Еуразия заң академиясы азаматтық-құқықтық пәндер кафедрасының профессоры, ҚР ІІМ Академиясы ғылыми-зерттеу орталығының ғылыми қызметкері, Курмангазы к., 107, Басенов к., 40, Алматы, Қазақстан.

Amangeldy A.A. – Doctor of Law, Professor of the Department of Civil Law Disciplines of the Eurasian Law Academy. D. Kunaeva, researcher of the Research Center of the Academy of the Ministry of Internal Affairs of the Republic of Kazakhstan, 107 Kurmangazy str., 40 Basenov str., Almaty, Kazakhstan.